

„Štajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krome, za pol in četrť leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računí naročnino z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravníštvo se nahajata v Ptujú, gledališko poslojje štev. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastonj, ali rokopiše se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inzeratov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 5.

V Ptujú v nedeljo dne 29. januarja 1911.

XII. letnik.

Današnja številka ima zopet 2 strani priloge in šteje torej skupaj 10 strani ter več slik.

Prvaško gospodarstvo v pravi luči.

Noben drugi slovenski politik ni znal toliko mandatov v svoji osebi združiti in ves svoj vpliv v svrhu ustanovljenja slovenskih denarnih zavodov ter podjetij porabiti, kakor bivši ljubljanski župan Ivan Hribar. Hribar je deželni in državni poslanec, član trgovske zbornice, železniškega sveta, industrijskega sveta. Poleg tega je bil ljubljanski župan, katerega posla se je z vsemi kriplji držal. Po svojem poklicu je Hribar zavarovalni agent ali, kakor se imenuje, zastopnik „Slavije“. Kot tak je skušal pridobiti zveze s češkimi denarnimi zavodi v Pragi. Ena prvih ustanovitev te zveze je bila ljubljanska kreditna banka, katero je financirala češka „Živnostenska banka“. Potem so pričeli ustanovljati filijalke v Trstu, Splitu, Celovcu in hoteli so to tudi v Gradcu storiti, ali nakup hiše so Gradčani preprečili. Te filijalke kreditne banke so zopet iskale in našle zveze s posojilnicami. Ljubljanska mestna hranilnica, ki jo je tudi Hribarjeva stranka uresničila, je bila kmalu v tesni zvezi s kreditno banko. Na tej podlagi je hotel Hribar trgovstvo in obrtníštvo vjeti in vpliv pri industriji pridobiti. Obenem se je tudi posestva razkosevalo; masne „kšefte“ je napravil Hribar s kakim prijateljem, manjše je pustil denarnim zavodom.

V ta namen so se tudi septemberski dogodki l. 1908 napravili. Bojkotiralo se je Nemce, jim pobilo šipe in pokradlo table ter naredilo „run“ na največji in najzanesljivejši denarni zavod „Kranjsko šparkaso“. Pod očmi vlade se je to ropu podobno postopanje godilo.

Šele razna potovanja Hribarja po Ruskem, njegov panslavizem, njegovo prijateljstvo za Srbe, njegov boj proti vojaštvu itd. je povzročilo, da cesar Hribarjevo izvolitev za župana ni več potrdil in da se je ljubljanski občinski zastop razpusil. S tem je Hribar izgubil vpliv na mestno in druge slovenske hranilnice. Tudi razne posojilnice so se odmaknile. In to je vzrok poloma Hribarjevih ustanov. Najprve je prišel polom „Agro-Merkurja“, ki je imel edino nalogo, Nemce bojkotirati. Kako velik je ta polom, dokazuje dejstvo, da je n. pr. neki E. Gmeyer v nevarnosti, da izgubi 100.000 kron. Polomu „Agro-Merkurja“ je sledil polom „Glavne slovenske posojilnice“ s primanjkljajem večih milijonov kron; ta polom spraviti tudi vloge raznih slov. posojilnic v znesku 1 1/2 milijona v nevarnost.

Ti polomi v Hribarjevih denarnih zavodih se kažejo zdaj tudi že v njegovih obrtníških in industrijskih podjetjih. In to čuti tudi Koroska. Odkar je bila železnica čez Karavanke otvorena, se zanimajo prvaki zlasti za Rožno dolino; kajti pot iz Ljubljane v Celovec pelje skozi Rožno dolino. Tudi teče v Rožni dolini Drava, ki naj bi bila enkrat severna meja jugoslovanskega kraljestva.

Hribar je hotel svoj cilj na ta način doseči, da je skušal pridobiti vpliv v puškarski industriji. Radovljiški trgovec Fürsager mu je pomagal, ker ima njegov svak neko hčerko borovelskega puškarskega Petra Werniga za ženo. Wernigovo fabriko so s pomočjo slovenskih in čeških denarnih zavodov spremenili v družbo z omejenim jamstvom. Hoteli so novo fabriko z mašinami in lastno močjo graditi. Ali to je doslej vse izostalo. Polom v prvaških blagajnah je prišel prekmalu. V zadnjem času primanjkuje celo sredstev, da bi se podjetje tako kakor doslej z ročnim delom nadaljevalo. V teh težavah obrnila se je Wernigova družba p. kr. na 18 večidel nemških denarnih zavodov in je prosila za kredit. Povsod so kredit odrekli. Zato so nagovorili zdaj judovske pisarje, da jih za denar po listih hvalijo... V teh slavospevih se čuje, da je to prvaško podjetje „največje“ in „brez konkurence“. To je laž! Nekdaj Wernigova delavnica je postala veliko slabša, odkar so jo Slovenci v roke dobili. Izdeluje vedno le čeno blago za Balkan; specialne mašine so ji neznane; boljši delavci so jo že zapustili in šli v delo knemškim firmam Markus Ogriša (največa fabrika pušk v Borovljah), A. Antonitsch (c. k. dvorni life-rant), J. Hambrusch, J. Sigott, J. Schaschl-Ontschar. Wernigovemu podjetju je torej le še pot odprta, ki so jo nastopili „Agro-Merkur“ in „Glavna slovenska posojilnica“.

Tako sledi polom za polomom v brezvestnem prvaškem gospodarstvu!

Politični pregled.

Čez 100 milijonov več za armado in mornarico. Te dni se je delegacijam proračun armade predložil. Vkljub temu, da še ni popolnoma jasno sestavljen in so nekatere zahteve še skrite, se lahko že danes trdi, da zahteva vlada od avstrijskih narodov čez 100 milijonov kron več za armado in mornarico. To je v teh grozovitih časih splošne druginje tako neobprijeta zahteva, da se tudi največji patriotje za glavo prijemajo... Posamezne številke tega proračuna so sledeče: Potrebščine za armado obsegajo v normalnem proračunu 354.244.277 K (to je za čez 27 1/2 milijona več kakor lani), izredne potrebščine pa znašajo 5.286.140 K (za čez 4 1/2 milijona več kakor lani); nadalje izredne vojaške zahteve za Bozno in Hercegovino 12.704.600 (za skoraj 4 1/2 milijona več). Vse skupaj torej 372.235.017 K (za 27 1/2 milijona več!) Poleg tega se zahteva še izredne potrebščine v znesku 20 milijonov, nadalje 4 milijone za poljsko artiljerijo. Vse to pa je le nekaki „uvod za reformo armade“ in pridejo poleg tega k temu še zahteve za vojno mornarico. Skrajni čas bi bil, da bi država pod pritiskom pametnih poslancev spremenila svojo gospodarsko politiko: Drugače se mora ljudstvo na teh večnih zahtevah izkravati.

Umrl je najstarejši poslanec avstrijske zbornice, večkratni starostni predsednik dr. Funke. Bil je nemški naprednjak in tudi pri nasprotnikih splošno spoštovan. V državnem zboru je bil

od l. 1884 naprej. Cesar je vdovi svoje globoko obžalovanje izjavil.

Štajerske agrarne postave. Finančni minister je dal dovoljenje, da se prične s 1. februarjem izpeljavati nove agrarne postave za Štajersko.

Novi tržaško-koperski škof. Cesar imenoval je slovenskega stolnega duhovnika dr. Andreja Kalan za novega tržaško-koperskega škofa.

Napad na našega prestolonaslednika? „Vossische Zeitung“ poroča: Svoj čas bi imel prestolonaslednik Franc Ferdinand na Rumunsko potovati. Ali prišli so takrat nekega človeka, ki je prišel iz Beograda. Ta človek je nameraval napad na prestolonaslednika. Baje je imel pri sebi pisma srbskega princa Jurja, glasom katerih je ta k napadu napeljeval. Drugič se je nameravalo napad začasa moravskih manevrov, katerih sta se tudi nemški cesar in naš prestolonaslednik udeležila. Za vsem tem tiči srbski Jurček, ki hoče na vsak način prestolonaslednika iz sveta spraviti. — Tako poroča omenjeni list. Merodajni krogi pa zanikajo istinitost teh vesti.

Papež odpušča iz Rima? Listi poročajo, da grozi papež italijanski državi, da bo Rim zapustil in se drugod (morda na Avstrijskem?) naselil. Seveda na tej stvari še ni ničesar resnega.

Japonski anarhisti. Tudi na Japonskem se je pričel anarhizem širiti. Te dni je bilo v Tokio 24 anarhistov, m. nj. tudi dr. Koloka in neka ženska, na smrt obsojenih. Baje se jih je 12 pomilostilo, ostale pa obglavilo.

Veliki kmetski shod v sv. Lenartu slov. gor.

(Izvirno poročilo.)

Mi ne prirejamo toliko malih zakotnih shodičev, kakor naši nasprotniki. Kajti taki mali shodiči, na katere se z vsemi mogočimi sredstvi zbobna par tucatev nevednih ljudi, nimajo za resno javnost prav nobenega pomena. Zato prireja „Štajercova“ kmetska stranka manj ali zato velike shode. Vsa od naše stranke sklicani shod je tako rekoč izraz zavednosti dotičnega okraja. In vsak naš shod je naravnost imenitno obiskano od zastopnikov celega okraja. Naši shodi so tudi dokaz, da so najboljši kmetje, najvestnejši gospodarji in najvplivnejši možje na naši strani.

Tako je bil tudi naš shod v sv. Lenartu slov. gor., ki se je vršil preteklo nedeljo popoldne, sijajna manifestacija napredne misli. Naši nasprotniki uvidevajo veliki pomen naših shodov. Bojijo se teh shodov, ker se bojijo resnice. Zato pa skušajo z najgršim nasiljem preprečiti naša zborovanja. Poleno, nož in kamenje, — to so bojna sredstva slovenskih prvakov... Že zadnjič so hoteli klerikalci pod vodstvom „Stražinega“ urednika Kemperle veliki shod v Mariboru motiti. Posrečilo se nahujskani tolpi seveda ni, kajti trde kmet-ske pesti so fantičke hitro na sveži zrak postavile in le nastopanju naših zaupnikov se je zahvaliti, da niso bili klerikalci tepeni kot dež. Ta dogodek bi moral klerikalce vendar podučiti,

da si mine damo motiti in razbiti naši shodov. Ali — klerikalci se niso ničesar priučili. Nasprotno, s podvojeno silo in zagriženostjo so naskočili tudi shod v sv. Lenartu in ga hoteli s kričanjem razbiti. Prišli so očitno z namenom, da bi kri prelivali, da bi divjali nad naprednjaki z nožmi, kozarci in stolmi. Ali tudi tokrat se jim ni posrečilo. Naši moške so jim pokazali, da kmet ni igrača prvaškim šribarjem in opijanjenim fantalinom in napravili si so red in mir. Tako je shod v sv. Lenartu za našo stranko eden najbleščajših uspehov, pa čeprav je bilo zborovanje tudi eno najviharnejših. V naslednem podamo poročilo:

Ze par dni sem se je hujskalo v prvaških listih proti našemu shodu. Obenem so zagriženci v sv. Lenartu poskušali natihoma širiti gonjo in ščuvati nezavedne ljudi v nasilje. V ta namen se je sklicalo tudi za isto popoldne v prvaško krmčo nekako zborovanje. Ze mnogo pred začetkom shoda smo opazili okoli nemškega „Ve-reinshausa“ sumljive smrkoline, ki so vohunili in špijonirali. Malo pred 3. uro je prišla tudi tolpa prvaških nahujskancev pod vodstvom Breznikovega sorodnika Krambergerja in urednika Kemperle ter par enakovrednih gospodekov. Bilo jih je 80 do 100 in opazili smo razven par zapeljanih kmetov večidel hlapce, šribarje, prvaške učitelje, nekega slikarja, ki ima popolnoma nemško ženo, znanega Lovreca & compagnia bella. Fantje so bili deloma pijani in s palicami oboroženi; tudi nože so v žepih stiskali. Nakrat prične Kramberger tuliti, kakor da bi ravno iz norišnice ušel; „zahteval“ je, da se shod prične, češ da je že 3. ura. Povedalo se mu je seveda takoj, da on sploh nima ničesar zahtevati in da mora jezik za zobmi držati. Nastalo je kričanje in ropot in od vseh strani se je že začel klic: Kramberger vun! Le prošnji vladinega komisarja se je bilo zahvaliti, da niso Krambergerja takoj vun vrgli. Kajti to od prvakov plačano človeče prihaja na vse shode škandale delati in domačini so njegovega delovanja že do grla siti. Ali kër je dal Kramberger svojo besedo, da bode miren, se ga je vendar na shodu pustilo (pozneje je ta poštenjak seveda svojo besedo prelomil!)

Kmalu nato je urednik K. Linhart otvoril zborovanje. Za predsednika shoda bil je poklican g. župan Sedminek, za namestnika pa g. Sedminek ml. Nadalje je bila cela vrsta rediteljev določenih. Župan Sedminek pozdravil je vse zborovalce v imenu tržke občine in predstavil vladinega zastopnika ter urednika Linharta. Potem je zadnjemu besedo podaril.

Govornik Linhart, katerega so zborovalci živahno pozdravili, omenil je najprve, da imajo naši shodi namen, širiti tisto načelo, ki nam je bilo vedno prvo: združeno delo slovenskega in nemškega ljudstva za zboljšanje našega gospodarskega položaja (živahno ploskanje in odobravanje). Potrebo tega načela je govornik utemeljaval z današnjim položajem kmetkega ljudstva. Popisal je naraščajoče davke, trpljenje in revščino, povišanje števila eksekutivno pro-

danih posestev, naraščanje izseljevanja itd. Vsed teh dejstev se je ljudstvo pričelo zanimati za svoj položaj. Ali v tem trenutku so tudi že prišli ljudje, ki so ljudstvu vse mogoče obljubovali, pri temu pa svoj lastni dobiček delali. To je bila stara prvaška stranka, od katere je danes pravzaprav edino še Ploj ostal. Po razpadu te stranke ustanovili sta se dve skupini, ki sta si sicer v splošnem najhujši nasprotnici pa sta v enem oziru ednaki: v boju zoper gospodarsko delo in v gonji proti nemškim sodeželanom. Te dve skupini sta liberalna in klerikalna. Govornik raztolmači tukaj delovanje „narodne stranke“, ki je danes že itak v zadnjih vzdihljajih in ki je bila vedno zgolj dohtarska stranka. Kakšno ljubezen imajo slovenski dohtarji do slovenskega kmeta, to dokazuje ravno slučaj, ki se je v sv. Lenartu dogodil in v katerem je znani narodni advokat nekega kmeta za 12 vin. zarubil ter mu skoraj 20 kron troškov napravil (živahno odobravanje in ploskanje). Potem se prične govornik pečati s klerikalno stranko. Komaj je Krambergerja tolpa to besedo slišala, ko je že pričela „živio kmetška zveza“ kričati. Linhart: „Da, tudi mi bodedo „živio kmetška zveza“ vpili, to pa tedaj, kadar jo bodedo vodili kmetje in ne politični farji!“ Te odločne besede so vplivale na zbrane klerikalce, kakor rdeča ruta na bika. Pričeli so kar divjati in tuliti. Mislili so pač, da bodedo na ta način shod razbili ali govornika utrudili. Predsednik je shod za 5 minut prekinil, da se napravi mir. Z nadčloveško potrpežljivostjo so se napredni kmetje nazaj držali, da niso v farške razgrajče skočili. Rediteljem se je s pomočjo komisarja posrečilo, napraviti zopet mir. V velikem razburjenju je nadaljeval Linhart svoj govor. Povedal je, da se politični duhovniki niti najstrožjemu ukazu sv. Očeta ne pokorijo, kateri jim je prepovedal sodelovanje pri denarnih zavodih. Nadalje je povedal kdo in kakšni so voditelji „kmetške zveze“. Zborovalci so mu živahno odobraval, ko je omenil, da so to večidel advokati, duhovniki, profesorji itd. Nadalje je popisal Roškarja, ki gotovo nima pravice, biti na čelu velike stranke; zakaj, to vedo akti sodnije. Pri teh besedah nastal je zopet škandal. Klerikalci so kakor besni vpili „živio Roškar“, medtem ko je velika večina zborovalcev vpila „fej Roškar!“ Urednik Linhart pa je brez strahu in v največjem viharju glasno zavpil: Vi klerikalci bi tudi „živio“ vpili, ako bi vam dr. Korošec slamnatega moža na mizo postavil: vi ravno ne znate z lastnimi možgani misliti. Kadar bodede i vi misliti pričeli, sedel bode v državnem zboru resnični kmetški poslanec, pa čeprav ne bode znal iz revolverja streljati (zborovalci so glasno odobraval in par minut ni bilo drugega slišati, nego „fej Roškar“! Ko je pa g. Linhart v nadaljevanju svojega govora omenil svinjarski slučaj velikega klerikalca Breznika, pričeli so klerikalci in zlasti Breznikov sorodnik Kramberger kar divjati kakor v zverinjaku. Vzdigovali so palice, čaše in stole; tudi noži so se zabliskali. Vladini komisar je sam nekemu fantu vrček iz roke vzel, kër je hotel

ta z njim udariti. Potem je poklical orožnike. Prišlo je takoj 8 orožnikov, ki so morali z orožjem prelivanje krvi preprečiti. Par glavnih kričočev so orožniki iz dvorane iztirali. Naši reditelji so zdaj tudi odločno nastopili in klerikalne hujskače iz dvorane spravili. Tudi Kramberger je bil vun vržen in je potem cvlil, da ga je nekdo za lase vlekel. Kemperle se je nekaj časa obotavljal in je komisarja s solznatim obrazom za pomoč prosil; ali potem je tudi on sfrčal na zrak. V par minutah je bilo vse dokončano in shod se je odslej mirno in redno izvršil.

Primanjkuje nam prostora, da bi govor urednika Linharta tudi le v glavnih potezah omenili. Povemo le, da se je pečal z dejstvom, da klerikalci vsako korporacijo v svoje politične namene izkoriščajo. To dejstvo je govornik dokazal na celi vrsti slučajev. Omenil je od klerikalcev zanemarljeno gospodarstvo v raznih občinah. Nadalje je popisal prvaško gospodarstvo v šentlenartskem in v raznih drugih okrajih (živahno odobravanje). Popisal je sramotne razmere v prvaških posojilnicah, ki so podobne onim v propalih „konzumih“. Naposled je pričel govoriti o štajerskem deželnem zboru, katerega so prvaki zgolj iz političnih vzrokov razbili. Omenil je žalostne posledice zločinske prvaške obstrukcije. Tudi pri teh besedah je ljudstvo burno odobraval. Končno omenil je govornik še lenartsko nemško šolo in njeno veliko potrebo. Dokazal je dejstvo, da ne bode noben kmet niti krajcarja za to nemško šolo plačal, kakor to prvaki zastoj lažejo. Spodbujal je mnogoštevilno zbrane kmete, naj bodedo trdni, naj se ne pustijo od praznih besed zapeljavati in naj delujejo skupno z Nemci za zboljšanje gospodarskega položaja. Končal je svoj 2½ urni govor s klicom: Živeli napredni, neodvisni kmetje! Velikansko navdušenje zborovalcev se je izkazalo v dolgem, vi-harnem odobravanju.

Govornik je predlagal potem sledečo rezolucijo:

„Današnji od okroglo 500 volilcev obiskani shod v sv. Lenartu izraža svoje globoko razburjenje nad zločinsko obstrukcijo slov. poslan-
cev v štajerskem deželnem zboru. Shod izraža tem poslancem najglobljeje nezaupanje. Tudi prosi delavalne skupine v deželnem zboru, da pozabijo vsako odnehanje in da premagajo z vsemi sredstvi to brezvestno obstrukcijo.“

Ta rezolucija je bila ednoglasno z velikim navdušenjem sprejeta. Kër se nikdo več k besedi ni oglasil, je predsednik župan Sedminek v imenu zbranih govornikov Linhartu toplo zahvalo izrazil, potem pa velezanimivo zborovanje zaključil.

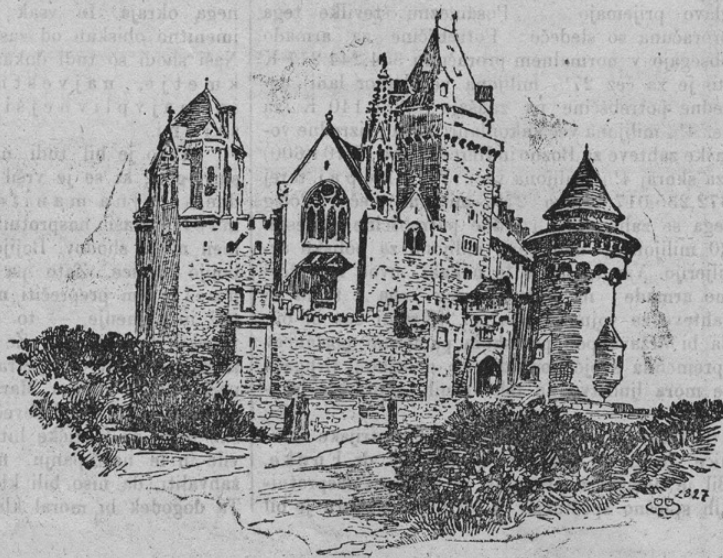
Šentlenartski okraj je govoril — kmetje, ostanimo složni in premagali bodedo slehernega nasprotnika!

Dopisi.

Sv. Barbara v Halozah. Mislite se, dragi čitatelji „Štajerca“, da spimo smrtno spanje; ali temu ni tako; mi opazujemo natanko vsako delovanje našega g. župnika Vogrina. Sedaj ko so v naši fari volitve v občinskem odboru, si neizmerno prizadeva volilce na svojo stran dobiti in kateri so njegovega mišljenja, jim kar na dom zapisana imena odbornikov njemu v danih dopisilja, da bi tem potom celi župniji zapovedoval. Žali Bog da je pri nas še dosti nevednežev, ki si dajo v svoje možgane pogledati. Pa to še ni najgrše delovanje tega župnika, da žive ne pusti v miru. On še tudi mrtvim njihovo čast jemlje. Evo slučajja! Dne 10. t. m. je umrla Barbara Stamberger, posestnica v Paradižu, obč. sv. Lizabeta. Drugi dan pa je prišel zet umrle iz fare Sv. Vida pri Ptujju k župniku, ter je hotel plačati za peto koralno mašo (zadušnico); zato je poprašal, koliko zahteva; g. Vogrin je zahteval 6 kron 40 v.; ta se je tedaj proti župniku izrazil, da več ne plača, kakor St. Vidski duhovniki jemljejo, namreč 4 krome 20 v. Lahko si mislite jezo tega Vogrina ko je proti temu možu se izrazil, da so vsi St. Vidčani „osli“ itd. Prašamo Vas, St. Vidčani, ali bodede Vi mirno omenjene izraze v žep vtaknili? Tedaj si bodedo čitatelji tega lista res kaj takega od Vas mislili! Ko se tedaj nista mogla pobotati, je šel k g. kaplanu, da bi tam plačal; ali čujte in strmite, skrb Vogrinovo! Priletel je po stopnicah v kaplanovo sobo in mu

Grad Kreuzenstein.

Naša slika kaže naj-novejšo fideikomis-graščino v naši državi. To je namreč krasno izdelani in bogato okinčani grad Kreuzenstein na Nižjem Avstrijskem, ki je last znanega pospeševalca umetnosti grofa Wilczek.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
 „Štajerca“
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
 Zahtevajte
 povsod